

जाहिरातींचे दर.
सालील पत्त्यावर चौकशी
करावी,
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाविवास', पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु ४
(टपाल हशिल माफ)
किरकोळ अकास
एक आणा

'अर्थ एव प्रधान.' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र.

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष ३

पुणे, बुधवार, तारीख २७ ऑक्टोबर, १९३७

अंक ४३

स्वल्प व्याजाने कर्ज मिळवा

स्वदेशी ध्याना उत्तेजन देऊन त्याची योग्य जोपासना करण्यास व स्वतःच्याहि फायद्यासाठी कपनीचे लोन सर्टिफिकेट घेण्यास आजच रु २५, किंवा प्रथम ६०८ व दरमहा ३ प्रमाणे पुढे १८ भरून १०० ते ५००० कर्ज, अगर कर्ज नको असल्यास रु ५ ते १०० रोख मिळवा. तसेच स्पेशल लोन घेऊन निकडीच्या गरजा भागवा. या इनव्हेस्टमेंटमध्ये रोख रकमा मिळविणे किती फायद्याचे होईल याचाहि विचार करा. प्रॉस्पेक्ट्स व एजन्सीसाठी २ आण्याची तिकिट पाठवून लिहा अगर भेटा

दि हिंदुस्थान इंडस्ट्रियल कंपनी, लि.

हेड ऑफिस:—गिरगांव, मुंबई.

ब्रॅच.—लक्ष्मी रोड, काकाकुवा मॅन्शन समोर, पुणे नं २

UNEMPLOYMENT
NO MORE

अखिल हिंदुस्थानांत पहिल्या

प्रतीचे सरकारमान्य

झारापकर टेलरिंग

कॉलेज

आप्या बळवंत चौक, पुणे २

[माहितीपत्रक मागवा]

विजयादशमीच्या शुभमुहूर्तावर

मशिनरीचा पहिला हप्ता मुंबईस आला

दहा लक्ष रुपयांची साखर

सिंडिकेटच्या जमिनी चांगल्या असल्यामुळे

हंगामशीर लागणीने दर एकरी ४५ टन ऊंस

सहज येऊ शकतो, असा प्रत्यक्ष अनुभव

आला आहे

साखरेचे भाव उतरले तरी

५ ते १० टक्के नफा.

साविस्तर माहिती व शेअरफॉर्म मागवा

दि बृहन्महाराष्ट्र शुगर सिंडिकेट
लिमिटेड.

२५७ बुधवार पेठ, पुणे

— म न प सं त का म —

वक्तशीर-
पणाची] रिसकूड ब्रदर्स-टेलर्स [गंठी

सदाशिव हौदानजिक, पुणे

लक्षांत ठेवा] १९३७-३८ सालअखेर [लक्षांत ठेवा

कॉमनवेलथचे तृतीय मूल्यमापन होणार

“ जनतेच्या सहानुभूतीमुळेच “कॉमनवेलथ” ने सर्व विमा संस्थांत अग्रस्थान मिळविले आहे व त्याबद्दल आम्ही जनतेचे अत्यंत आभारी आहोत ”

श्री. आर. एन. अभ्यंकर, बी. ए., एलएल बी,

मॅनेजिंग एजंट्स,

दि कॉमनवेलथ अॅशुरन्स कंपनी, लिमिटेड

११ बुधवार पेठ, पुणे नं २.

महाराष्ट्रातील प्रत्येक ठिकाणी भरपूर कमिशनवर एजंट्स नेमणे आहेत तरी विशेष माहिती-
करिता हेडऑफिसकडे पत्रव्यवहार करा

“ अर्थ ” ग्रन्थमाला

व्यापार, उद्योगवदे, शेती, सह-
कार, बँकिंग इत्यादि विषयावरील
सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेची
पुस्तके.

१ बँका आणि त्यांचे व्यवहार

२ रिझर्व्ह बँक

३ व्यापारी उलाढाली

वरील प्रत्येक पुस्तक लोकप्रिय

झाले आहे

किं. १-५ (ट. स. मिराळा)

व्यवस्थापक, 'अर्थ' ग्रन्थमाला,

पुणे २

अर्थाचा पुढील अंक

दिवाळीच्या सुट्टीनिमित्त "अर्था" चा ता. ३ नोव्हेंबरचा अंक बंद राहिल आणि त्यापुढचा अंक ता. १० नोव्हेंबर रोजी प्रसिद्ध होईल

विविध माहिती

बँकांस सुटी

मंगळवार, बुधवार व गुरुवार ता. २, ३ व ४ नोव्हेंबर रोजी दिवाळीनिमित्त बँका बंद राहतील

ट्रेझरी बिलांवर १२ आणे दर

रिझर्व्ह बँकेने गेल्या आठवड्यांत १ कोटी रुपयांची ट्रेझरी बिले विकली, त्यांवर व्याजाचा सरासरी दर दर सा. द शे १२ आणे इतका पडला.

सिलोनमधील हिंदी मजूर

सिलोनमध्ये मजुरी करण्याकरिता अनेक हिंदी लोक जात असतात त्या देशात १९३६ अखेर ८ लक्ष हिंदी लोक होते. सिलोनमधील एकूण लोकसंख्येच्या मानाने हिंदी लोकांची संख्या एक सप्तमाश भरते. सिलोनी लोक आता हिंदी लोक करीत असलेली कामे हाती घेण्यास पुढे येऊ लागले असल्याने सिलोनमध्ये पोटा भरण्यास हिंदी मजुरांस पूर्वाइतका वाव ह्यापुढे रहाणार नाही.

एका टायरला किती रबर लागते ?

रबराच्या प्रत्येक झाडापासून सालिना पाच ते सहा पौड शुद्ध रबर मिळते. दोन झाडाच्या एका वर्षातील रबरापासून मोटारीची एक टायर बनू शकते.

सुपझच्या कालव्यामधील वहातुक

१ जानेवारी ते १० सप्टेंबर, १९३७ अखेर सुपझच्या कालव्यांतून ४,६४६ आगबोटी गेल्या व त्यांनी सुमारे १० कोटी रुपये कालव्याचे कंपनीस कालव्याचा उपयोग केल्याबद्दल भरले. तत्सम मुदतीत गेल्या वर्षी ४,०५६ आगबोटींनी ह्या कालव्याचा फायदा घेतला होता

पॅकिंगचे प्रदर्शन

मालाचा उठाव होण्यास त्यावरील वेष्टनाची चागली मदत मिळते. कित्येक वेळा, एकाच प्रतीचा जिनस वरील वेष्टनाच्या निरनिराळ्या प्रकारांमुळे कमी-अधिक किमतीस विकला जातो. लढन येथे नुकतेच एक पॅकिंगचे आंतरराष्ट्रीय प्रदर्शन भरले होते त्यावेळी व्यापाऱ्यांस व कारखानदारांस आपल्या प्रतिस्पर्ध्यांचे पॅकिंगचे नमुने पहावयास मिळाले ब्रिटिशापेक्षा ब्रिटिशांतर कारखानदारांच्या पॅकिंगमध्ये तपशीलास अधिक महत्त्व दिले असल्याचे आढळून आले

दररोज ७०० टन खडी फोडणारा कारखाना

परेल येथे खडी फोडण्याच्या एका कारखान्याचे उद्घाटन गेल्या आठवड्यांत झाले. साणीतील दगडापासून दररोज ७०० टन खडी फोडण्याची ह्या कारखान्यातील यंत्रांची क्षमता आहे.

फोर्ड कारखान्याची वाढ

ग्रेट ब्रिटनमधील डेव्ही इट येथील आपल्या कारखान्याची वाढ करण्याकरिता फोर्ड मोटार कंपनी १०६ कोटी रु. खर्च करणार आहे.

उसाच्या उठावाची पहाणी

हिंदुस्थानातील उसाच्या साखरेच्या उठावाविषयी चौकशी करण्याकरिता हिंदुस्थान सरकारने एक मार्केटिंग अधिकारी नेमला असून त्याचे हाताखाली दोन सहायक दिले आहेत.

हुड्यांवरील स्टॅप ड्यूटी कमी होणार

शेतीच्या व इतर देशी मालाबाबत काढलेल्या हुड्यांवरील स्टॅप फी कमी करून, अतर्गत व्यापारास प्रोत्साहन देण्यांत यावे, असे करन्सी कमिशनने व वॅकिंग कमिटीने सुचविले होते. हिंदुस्थान सरकारने ह्या सूचनेची अंमलबजावणी करण्याचे ठरविले आहे.

नामदार मुनशी व सी मुनशी यांची रे-इंडस्ट्रिअल

म्यूझियमला भेट

नामदार मुनशी, मुंबई प्रांतिक सरकारच्या कायदा व सुव्यवस्था खात्याचे मंत्री आणि सौ. लीलावती मुनशी यांनी पुणे येथील लॉर्ड रे इंडस्ट्रिअल म्यूझियम या संस्थेस ता. २२-१०-३७ रोजी भेट दिली. नामदारसाहेबांना संग्रहालय पहातांना फार आनंद वाटला आणि सर्व संग्रहालयाच्या उपयुक्ततेबद्दल त्यांचे मनावर उत्कृष्ट परिणाम झालेला दिसला.

ब्रिटिश पोस्टखात्याच्या कार्यक्षेत्राची वाढ

पोस्टाविषयी कोणतीही माहिती पाहिजे असल्यास टेलिफोनवर ती मिळण्याची सोय लढन शहरांत तेथील पोस्टखात्याने केली आहे सर्व उत्तरे तत्परतेने देण्यांत येतात व कांहीं माहिती पुरविण्यास थोडा वेळ पाहिजे असल्यास पुन. फोन करून पोस्टखाते शंकेचे समाधान करते इंग्लंडातील इतर शहरातही अशी सोय करण्यांत यावयाची आहे. किती वाजले, हे टेलिफोनवर सांगण्याची व्यवस्थाहि पोस्ट खाते करणार आहे.

बायबलाचा खप

बायबल ह्या ख्रिस्ती धर्मग्रन्थाची ७०० भावांतरे प्रसिद्ध झाली आहेत. ब्रिटिश ॲन्ड फॉरिन बायबल सोसायटीची स्थापना १८०४ साली झाली तेव्हापासून तिने बायबलाच्या ५० कोटी प्रती वाटल्या आहेत अजूनहि ह्या पुस्तकास प्रचंड मागणी असते गेल्या वर्षी त्याच्या १ कोटी, १० लक्ष प्रती खपल्या.

'कोल्ड स्टोरेज'ची व्यापारी दृष्टीने उपयुक्तता

फळे, मासे, दुग्धभते, इ लवकर नासणाऱ्या जिनसा 'कोल्ड स्टोरेज'मध्ये कित्येक महिने चांगल्या स्थितीत राहू शकतात. 'कोल्ड स्टोरेज'मुळे मोसम नसला तरी जिनसाची मागणी पुरवता येईल व त्याकारणाने व्यापारास व उद्योगधंद्यांस सहाय्य मिळेल. हिंदुस्थान सरकारच्या मार्केटिंग ॲडव्हायसरने ह्या प्रश्नाबाबत समक्ष चौकशी करून सरकारास-रिपोर्ट सादर केला आहे, त्यांत कोल्ड स्टोरेजच्या उपक्रमास हिंदुस्थानात मुबलक-वाव असल्याचे म्हटले आहे.

बेकारी कमी होत आहे

सर्व सुधारलेल्या देशात बेकारांची नोंद ठेवण्याची पद्धति आहे. १९३७ च्या तिसऱ्या तिमाहीत नोंदलेल्या बेकारांच्या संख्येत बरीच मोठी घट पडली असल्याचे राष्ट्रसंघाने प्रसिद्ध केलेल्या रिपोर्टावरून दिसून येते. गेली चार वर्षे ओळीने बेकारीच्या आकड्यात सुधारणा आढळून येत आहे. हिंदुस्थानातील बेकारांची गणती अर्थातच कोणी केलेली नाही.

मुंबई बंदरांतून सोन्याची साप्ताहिक निर्गत

किंमत रु.

१०-१०-३७ ते १६-१०-३७

१७,५४,७१४

१७-१०-३७ ते २३-१०-३७

६,९७,२८२

२१-९-३१ ते २३-१०-३७

३,०५,०४,२१,५९४

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... ५२८	च्या बाजारांत गडबड-
२ सावकारी धंद्याच्या नियमनाचा कायदा ... ५२९	व्याजाची शिक्षण परिपद-
३ मराठा चेंबरलें केलेला प्रधान मंडळाचा सन्मान ५३०	आर्थिक मंदी व प्रतिकूल हुडण्णावळ ... ..
४ स्फुट विचार ... ५३१	५ धूम्रपान-तंबाखूचा धंदा ५३३
बाजाराच्या परिस्थितीचें सिहावलोकन-हिंद-ब्रिटन व्यापारी करार-अमेरिके-	६ सहकारी चळवळ... ५३४
	७ निवडक बाजारभाव ५३६

अर्थ

बुधवार, ता २७ आक्टोबर, १९३७

सावकारी धंद्याच्या नियमनाचा कायदा

कर्जबाजारी व दरिद्री शेतकऱ्यांची हलाखी दूर करण्याकरितां प्रातिक सरकारनें अनेक विधायक व नियमनात्मक आर्थिक योजना एकसमयावच्छेदेंकरून हातीं घेणें आवश्यक असल्याचें मत आम्हां व्यक्त केले आहे. ह्या बाबतींतलीं अनेक बिळें प्रातिक विधिमंडळापुढें सरकार येत्या जानेवारींत मांडणार असल्याचें प्रसिद्ध झालें असून सावकारी व्यवहाराच्या नियंत्रणाविषयांच्या बिलाची स्थूलमानाची रूपरेषाहि काहीं वर्तमानपत्रांत सूचित केलेली आहे. मुद्दल व व्याज ह्यांचे बाबतींतल्या सावकारांच्या कारवाया अडाणी शेतकऱ्यास भोवतात, त्यांपासून गरीब व त्रस्त रिणकोंचें संरक्षण करण्याचे हेतूनें केलेला शेतकऱ्यांचा कायदा ह्या नांवानें प्रसिद्ध असलेला कायदा मुंबई इलाख्यांत लागू आहे. रिणको शेतकऱ्याचे कर्जफेडीचे संबंधांत ह्या संबंद व्यवहाराची अथपासून इतीपर्यंत चौकशी करून योग्य दिसेल ती मुद्दलाची रकम व व्याज आणि हसिबंदीनें फेड आपल्या निकालात निश्चित करण्याचा अधिकार ह्या कायद्यानें कोर्टास दिला आहे. त्याचा फायदा शेतकऱ्यास मिळत आहे सरा; पण हा कायदा असावा तसा व्यापक व परिणामकारक नाही. पाश्चात्य देशात व अलीकडे हिंदुस्थानातील कित्येक प्रांतात सावकारी व्यवहाराच्या नियंत्रणाविषयांचे कायदे करण्यात आले आहेत आणि त्याचें क्षेत्र अधिक विस्तृत असें आहे. पंजाब, बंगाल व मध्यप्रात ह्यांमधील कायदे विचारात घेण्यासारखे आहेत. मुंबई इलाख्यांत आता जुन्या पुराण्या शेतकऱ्यांच्या कर्जांच्या कायद्यावर किंवा त्याच्या दुरुस्तीवर विसंबून चालणार नाही. रिणको वर्गास मुख्यत्वेकरून ज्या बाबतींत संरक्षण आवश्यक आहे, त्या सर्वांचा समावेश एकत्र होईल अशा प्रकारचा एक नवा कायदा होणें आवश्यक आहे.

सावकारी नियंत्रणाच्या कायद्यातलीं मुख्य अंशे येणेंप्रमाणें आहेत.—सावकाराची सुटसुटीत अशी व्याख्या बसवणें, सावकारांनीं आपल्या धंद्याबाबत परवाना काढणें किंवा आपलें नांव सरकारी यादीत नोंदवून घेणें, आपलें सावकारी देणें

न्यायाधिकाऱ्यांची चौकशी अंती निश्चित करून घेण्याचा हक्क रिणकोस देणें, दामदुप्पटीचा नियम कर्ज-फेडीच्या रकमेस लागू करणें, कोर्टमार्फत व्याजाचा दर निश्चित करून घेणें, व्याजाचा कमाल दर कायद्यानें ठरवणें, विशिष्ट प्रद्धतीनें हिशेब ठेवण्याची व रिणकोस दाखवण्याची सावकारावर सक्ती करणें, कर्जाची रकम कमी करण्याचा अधिकार कोर्टास देणें, रिणकोची विशिष्ट जिदगी सावकाराच्या ताब्यात जाणार नाही अशी व्यवस्था करणें, इत्यादि. ह्या गोष्टींची तरतूद सावकारी व्यवहार रिणको वर्गास जाचक व अन्यायाचे होऊ नयेत म्हणून सामान्यतः कायद्यानें करण्यांत येते. सावकारांवर वरीलप्रमाणें अनेक निर्बंध घातले असता त्याचा धंदा बुडेल अशी भीति बाळगण्याचें कारण नाही. हा धंदा बुडण्यात शेतकरी व इतर गरजू वर्गांचेहि हित नाही. उद्योगधंदे, व्यापार व शेतीचा धंदा ह्यांस खेळता पैसा लागतो आणि सामान्य जनतेस नडीअडीच्या प्रसर्गा कर्ज काढावें लागतें. हा पैसा सर्वस्वी सरकारमार्फत मिळू शकत नाही तो पर्यंत तरी तो पुरवणारा सावकाराचा धंदा करणारा वर्ग प्रत्येक समाजात व देशात आवश्यक असतो आणि तो धंदा समाजास उपकारक असाच होतो जमीनदार व कित्येक शेतकरी आपल्या व्यवसायबंधुशीं सावकारी व्यवहार करतात त्यातलें रहस्य हेंच आहे. सावकारीचें कायद्यानें असें नियमन व्हावें कीं त्या योगानें प्रामाणिक व सरळ वृत्तीच्या धंदेवाल्यांचे व्यवहार सुरळीत चालण्यास अडचण पडू नये आणि लबाड व जुलमी सावकारांच्या मात्र कारवाया बंद पडाव्या. कर्जे देण्या-घेण्याचे व्यवहार धंदा म्हणून करणारा मनुष्य तो सावकार अशा आशयाची व्याख्या कायद्यांत केली जाते ह्याचें कारण उघड आहे. एखाद्यानें मित्रत्वाच्या, ओळखीच्या किंवा शरीरसंबंधाच्या नात्यानें दुसऱ्यास पैशाची मदत केली असता तो सावकार बनत नाही आणि सावकार म्हणून आपलें नांव नोंदून घेण्याची किंवा परवाना काढण्याची त्यास आवश्यकता असू नये नाव नोंदून घेतल्यावाचून धंदा करणारा सावकार दंडास पात्र होतो.

सावकारीचा धंदा करणारास परवाना काढावा लागण्याची तरतूद कित्येक ठिकाणच्या कायद्यात केलेली असते आपल्या इकडील परिस्थितीत नावनोंदणीची सक्ती करण्यांत आली असता तूर्त कार्यभाग होईल असें वाटतें अनुभव येईल त्याप्रमाणें परवान्याची सक्ती करावी किंवा नाही हें ठरविता येईल कायद्यानें ठरविल्याप्रमाणें हिशेब ठेवणें, पावत्या देणें, दस्तऐवज करणें, व्याज आकारणें इत्यादि बाबतींत सावकारानें नियम पाळणे पाहिजेत. ह्याची देखरेख होईल अशी काहीं तरी व्यवस्था अमलांत आणणें आवश्यक असल्यानें तिच्या व्यवहाराचेचा विचार होणें आवश्यक आहे. नियंत्रणाचें उल्लंघन करणारांस शिक्षा कायद्यानें सांगितली जाणें व त्याची अमलबजावणी होणें अपरिहार्य आहे. सावकारी धंद्याचें नियमन होण्यासाठी करावयाचा कायदा केवळ शेतकऱ्यांशीं व्यवहार करणाऱ्या सावकारापुरता नसून त्याच्या व्यापतींत सर्व सामान्य व्याजवद्ध्याच्या व्यवहाराचाहि अंतर्भाव व्हावा लागेल. शेतकऱ्यास कर्जे देणारे आणि बिनशेतकरी लोकांशीं व्यवहार करणारे असा स्पष्ट मेद सावकारामध्यें करणें शक्य नाही, हें लक्षात ठेवणें पाहिजे शेतकरी वर्गास विशेष संरक्षण देण्यासाठी विशेष प्रकारची तजवीज निराळी करावी लागेल, इतकेंच. वर वर्णिलेल्या प्रकारचा व्यापक स्वरूपाचा कायदा सावकारी धंद्याचें नियमन करण्याकरितां झाल्यास शेतकरी व इतर गरीब वर्ग ह्यांच्या दुःस्थितीचें निवारण होण्याच्या मार्गातील एक मोठा अडथळा दूर होऊन आर्थिक सुधारणेचें कार्य सुकर होईल. असल्या कायद्यानें साध्य करावयाच्या विविध बाबींचें विवेचन पुढच्या लेखात करू.

मराठा चेंबरने केलेला प्रधान मंडळाचा सन्मान

गेल्या आठवड्यात मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्सने प्रातिक प्रधान मंडळाच्या सन्मानार्थ उपहाराची थाटाची व्यवस्था पुणे सेंट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँकेच्या दिवाणखान्यात केली होती. मुख्य प्रधान श्री खेर, श्री. मोरारजी, डॉ. गिल्डर व श्री. पाटील उपस्थित होते श्री. बापूसाहेब गुप्ते आणि इतर पाहुणे मंडळीहि हजर होती. चेंबरचे अध्यक्ष, श्री. बाबासाहेब कामत, ह्यांनी संस्थेच्या स्थापनेचा उद्देश स्पष्ट करून प्रधान-मंडळाने महाराष्ट्राच्या औद्योगिक उन्नतीस सहाय द्यावे असे सुचवले. चेंबरच्या कार्यकारी मंडळाचे चेअरमन, प्रो. काळे, ह्यांनी नंतर भाषण केले, त्याचा साराश साली दिला आहे.—

प्रो. काळे ह्यांचे भाषण

मराठा चेंबरच्या स्थापनेस तीनच वर्षे झाली असली तरी मुंबईच्या प्रधान-मंडळाचा सन्मान करण्याचा हा पहिलाच प्रसंग आहे. ह्याचे कारण असे आहे की, ह्या प्रांतात लोकांचे प्रतिनिधि व जनतेचा विश्वास असलेले प्रधान-मंडळ नुकतेच पहिल्यादा अधिकारारूढ झाले आहे. लहान व मध्यम प्रतीच्या उद्योगव्यवसायास सहाय देऊन त्याचे संघटन करणे हा आमच्या चेंबरचा मुख्य उद्देश आहे. मुंबई इलाख्यातल्या निरनिराळ्या विभागांत नैसर्गिक आणि शैक्षणिक वगैरे परिस्थिति स्वाभाविकपणेच भिन्न भिन्न आहे. तिचा परामर्श घेऊन आर्थिक उन्नतीचे पद्धतशीर प्रयत्न झाल्यावाचून आपल्या प्रांताची सर्वांगीण उन्नति व्हावयाची नाही संबंध राष्ट्राच्या हिताचे मोठमोठाले प्रश्न आम्हांस महत्त्वाचे वाटत असले तरी त्याचा विचार मुंबई शहरातील मोठ्या व्यापारी मंडळावर सोपवून शेतीशी संलग्न झालेल्या व सुशिक्षित वर्गांनी केले पाहिजेत अशा लहान व मध्यम दर्जाच्या उद्योगांकडेच मराठा चेंबर विशेष लक्ष पुरवते. ह्या प्रकारच्या संघटनाची आणि प्रगतीची आवश्यकता महाराष्ट्रात विशेष आहे, हे श्री. कामत ह्यांनी सांगितलेच आहे आणि त्याबाजूने प्रगति चालू झाली आहे, ही आनंदाची गोष्ट आहे. महाराष्ट्राने आजपर्यंत राजकारणात पुढारीपणाचा मान मिळवला आहे आणि त्याच्या जोडीस अर्थकारणाचाहि पिच्छा पुरविणे आता अगत्याचे वाटू लागले आहे. राजकारणास आर्थिक शक्तीचा पाठिंबा असला पाहिजे हे सांगितले पाहिजे असे नाही.

पैसाफडाच्या काचशालेचा उपक्रम स्वदेशाभिमान आणि धंदा ह्याचा योग्य प्रकारचा साधा जोडण्यात कसा झाला आहे आणि त्याचा उपयोग कांचेच्या धंद्याच्या प्रगतीस किती झालेला आहे, हे सर्वश्रुतच आहे. किलोस्करांनी लहान प्रारंभापासून मोठा कारखाना निर्माण केला आहे आणि ओगलेबंधूनी हरिकेन कदील बनवण्यात विलक्षण साहस प्रकट केले आहे. येथे जमलेल्या चेंबरच्या सभासदांमध्ये अनेकांनी ह्याप्रमाणे अलीकडे निरनिराळ्या धंद्यात यश मिळवले आहे, त्या सर्वांचा नामनिर्देश करणे येथे अशक्य आहे खेड्यांच्या परिस्थितीची पहाणी करून शेतास कोणते जोडधंदे योग्य आहेत ह्याचीहि चौकशी चेंबरने चालविली आहे. महाराष्ट्रात मोठे भाडवलवाले नाहीत. ह्या दृष्टीने धंद्यांची स्थापना विशिष्ट रीतीनेच करावी लागणार आहे, हे लक्षांत ठेवून लोक आपापला कार्यक्रम पुरा करीत आहेत.

मुंबईच्या प्रधानमंडळाने शेतकरीवर्ग आणि सर्वसामान्य जनता ह्यांच्या उन्नतीचा अवघड-प्रश्न हाती घेतला असून त्या-

संबंधाने त्यांस किती कळकळ वाटते, आहे हे आम्ही जाणतो. कॉंग्रेसच्या प्रधानमंडळास जनतेच्या हिताची कार्ये करण्याची उत्कठा आहे, इतकेच नव्हे तर त्या कार्यक्रमाच्या परिपूर्तिस लागणारे सामर्थ्यहि त्यात आहे. मुंबईचे प्रधानमंडळ आपल्या कामात किती वेळ व शक्ति खर्चीत आहे हे मी स्वतःच्या अनुभवावरून सांगू शकतो, आमच्या चेंबरच्या क्षेत्रांत येणाऱ्या कार्यात प्रधान-मंडळास आमच्या शक्तीप्रमाणे सहाय देण्यास आम्ही तयार आहो, असे आश्वासन मी आजच्या प्रसंगी देतो. व्यापाऱ्यांच्या अडचणी व गाऱ्याणी पुढे मांडण्याचे हे स्थान नव्हे योग्य वेळी व योग्य मार्गाने चेंबर ते काम करील आणि प्रधान-मंडळाकडून जरूर ते सहाय व सहानुभूति आम्हांस मिळेल असा भरंवसा मला वाटतो. आपला अत्यंत बहुमोलाचा वेळ खर्चून आजची पाहुणी मंडळी चेंबरच्या निमंत्रणास मान देऊन येथे आली ह्याबद्दल मी त्याचे स्वागत पूर्वक आभार मानतो.

द्वानंतर चेंबरचे चिटनवीस, श्री. आत्मारामपंत भट, ह्यांनी मुख्य प्रधान व त्याचे सहकारी ह्यांचे चेंबरच्या वतीने आभार मानले आणि लहान उद्योगधंद्यांस भाडवलाची मदत देण्यासंबंधाने मुंबई सरकारने कायदा करावा असे सुचवले. ह्या कायद्याचा मसुदा तयार करण्याचे पूर्वतयारीचे कार्य चेंबर करील असेहि आश्वासन त्यांनी दिले

मुख्य प्रधान श्री. खेर, ह्यांचे भाषण

प्रातिक प्रधान मंडळाच्या वतीने श्री. खेर ह्यांनी आपल्या भाषणात चेंबरच्या कार्याविषयी समाधान व्यक्त केले आपल्या पक्षाचा जनतेशी इतका निकट व जिवाळ्याचा संबंध आहे की प्रधान मंडळाच्या कार्यासंबंधाने लोकांमध्ये असमाधान उत्पन्न होण्याची आपणांस भीति वाटत नाही, असे श्री. कामत ह्यांच्या उद्गारांस अनुलक्षून ते विश्वासाने म्हणाले कारकून उत्पन्न करण्याविषयी महाराष्ट्राची कुप्रसिद्धी असली तरी मराठे एका काळी राज्यकर्ते होते व राजकारणात त्यांनी पुढाकार घेतला ह्याची श्री. कामतांस आठवण करून देऊन आर्थिक उन्नतीच्या कार्यातहि आतां ते लक्ष घालीत असल्याने आज नाही उर्बा महाराष्ट्रीय लोक त्या मार्गाने प्रगति केल्यावाचून रहाणार नाहीत ह्याविषयी आपणास शंका नाही असा अभिप्राय श्री. खेर यांनी व्यक्त केला. मराठे लोक बुद्धिमान आहेत आणि त्यांनी आपली बुद्धि व्यापारउद्दिमाकडे वळवली असता त्यास यश कां येणार नाही असे उत्साहवर्धक उद्गार काढून मराठा चेंबरचे सहकार्य स्वीकारून तिच्या कार्यास यथाकाल व यथायोग्य असे सहाय आपले सरकार देण्यास मार्ग पहाणार नाही असे आश्वासन मुख्य प्रधानानी दिले प्रधान मंडळ आजहि महाराष्ट्रीय अर्थशास्त्रज्ञांचे सहाय साभार स्वीकारित असल्याविषयी त्यांनी गौरवपूर्वक उल्लेख केला आणि चेंबराच्या पाठिंब्याबद्दल त्या संस्थेचे व इतर सर्वांचे आभार मानले.

L. S. G. D CLASSES:—The Poona Training Class has begun its work from 18-10-37. Admission available upto 1st November. Apply for the Prospectus to

Hon. Secretary & Treasurer,

MAHARASHTRA BRANCH

867 Sadashiv, POONA 2.

स्फुट विचार

बाजाराच्या परिस्थितीचे सिंहावलोकन

मुंबईच्या मारवाडी चेंबर ऑफ कॉमर्सच्या वार्षिक सभेचे प्रसंगी तिचे अध्यक्ष श्री बेगराज गुप्त ह्यांनी आपल्या भाषणात हिंदुस्थानच्या व्यापारी व आर्थिक परिस्थितीचे सिंहावलोकन केले, त्यांत जगाच्या व्यापारात गेल्या वर्ष दोन वर्षांत सुधारणा झाली आहे, तिचा उल्लेख करून पक्क्या मालाच्या मानाने कच्च्या मालासच तेजी आली आहे ह्याविषयी समाधान व्यक्त केले. लढाऊ सामानाच्या उत्पादनात कारखाने गुंतले असल्यामुळे ही स्थिति निर्माण झाली आहे आणि जगांत युद्ध केव्हा चालू होईल याचा नियम नसल्यामुळे ती किती वेळ टिकेल हे अनिश्चित आहे असे त्यांनी सांगितले. त्यांच्या मते महायुद्ध पुढे मागे उद्भवले तरी त्याची तूर्त भीति बाळगण्याचे कारण नाही हिंदुस्थानांत सरकाराने लहानमोठ्या उद्योगधंद्यास सहाय देऊन जनतेची मिळकत वाढवणे आवश्यक आहे अशी त्यांनी सूचना केली. अमेरिकन कपाशीचे पीक कल्पनेबाहेर मोठे आल्याने बाजारभावांत झालेल्या आकस्मिक उताराचा उल्लेख करून श्री. गुप्त हिंदी कपास बाजाराच्या मदीच्या अवस्थेकडे वळले. यंदा हिंदुस्थानांत फारसे मोठे कपाशीचे पीक येण्याची अपेक्षा नाही आणि ह्या कारणाने बाजारभाव चढीचे रहातील असे वाटत होतं. अमेरिकन कपाशीचा पुरवठा वाढला आणि युद्धामुळे जपान व चीन ह्यांचा उठाव मंदावला. त्यांतच मुंबईच्या बाजारात उलाढाल करणाऱ्या व्यापाऱ्यांनी मोठ्या प्रमाणावर सरेदी-विक्री करून भाव खाली दाबले आणि गिरणीवाल्यांनी अमेरिकन कापसाच्या एक लक्ष गाठी सरेदी केल्या. न्यूयॉर्क व लिव्हरपूल येथील बाजारांत वायद्याची सरेदी व मुंबईच्या बाजारांत तत्सम विक्री ह्या स्ट्रॅटलच्या व्यवहारांत मुंबईकर धंदेवाल्यांनी सात लक्ष गाठींची उलाढाल केली आहे ती असमर्थनीय आहे असे श्री. गुप्त ह्यांचे मत आहे. असल्या सरेदी-विक्रीने बाजारभावांत स्थैर्य व प्रमाणबद्धता रहाण्यास सहाय्य होतं ह्या शुक्तिवादावर त्यांचा विश्वास नाही. हे काही असले तरी कपाशीचे भाव उतरते राहिल्यास हिंदी शेतकरी वर्गाचे नुकसान होईल आणि ती आपली टाळण्याचा प्रयत्न सरकारने केला पाहिजे असे त्यांचे म्हणणे आहे.

हिंद-ब्रिटन व्यापारी करार—प्रकरण रेंगाळलें !

श्री बेगराज ह्यांनी हिंद-ब्रिटन व्यापारी कराराबाबतच्या प्रश्नाचीही चर्चा आपल्या भाषणांत केली. ह्या करारासंबंधाने इंग्लंडमध्ये कित्येक महिने वाटाघाटी होऊन हिंदी व्यापारी सहाय्यागारांचे शिष्टमंडळ स्वदेशी परतहि आले. परंतु कराराविषयी चर्चा कोठवर आली आहे, ती पुरी होण्यास किती कालावधी लागणार व आतां निर्णयाच्या मार्गांत कोणत्या अडचणी आल्या आहेत ह्या बाबत विश्वसनीय माहिती मिळत नसून तत्संबंधी अनेक तर्क मात्र पसरले आहेत. इंग्लंड व हिंदुस्थान ह्यांनी परस्परास कोणत्या व्यापारी सवलती द्याव्या ह्याविषयी ब्रिटिश व हिंदी प्रतिनिधि ह्यांचेमध्ये तीव्र मतभेद उत्पन्न झाले असल्याचाचून कराराच्या अटीचा निकाल लागण्यास इतका काळ लागलेला नाही, हे उघड आहे. दोन बाजूंचे म्हणणे स्थूल मानाने एकमेकास पटण्यासारखे असतं तर करार केव्हाच

निश्चित झाला असता. आपल्या मालास हिंदुस्थानने विशेष सवलती द्याव्या म्हणून लॅकेशायरवाले ताणून धरित असून हिंदी प्रतिनिधींच्या मताने ही मागणी अग्राह्य आहे. हिंदी कपाशीचा परदेशांत होणारा सप्त दिवसानुदिवस कमी होत जाणार आणि लॅकेशायरच्या गिरणीवाल्यांच्या सहायाचाचून हिंदी शेतकऱ्यास आपल्या मालाच्या मोबदला चांगला भाव मिळावयाचा नाही, ह्या मुद्यावर जोर देऊन ब्रिटिश मालाचे घोंडे पुढे दामटण्यांत येत आहे. हिंदी प्रतिनिधी लॅकेशायरने टाकलेला दाव ओळखून आहेत आणि आपल्यावर मात होऊं न देण्याइतके ते कुशल व निश्चयी आहेत. ह्या प्रकारची रस्सिखेच चालली असता नवीन करार मान्य होई-पर्यंत ओटावा कराराच्या त्याच ठरलेल्या अटी अंमलांत रहाव-याच्या असल्याने कालहरण झाले तरी लॅकेशायरचे फारसे बिघडत नाही. हिंदुस्थानच्या दृष्टीने मात्र सध्याची अनिश्चितता अनिष्ट आहे. पुढच्या महिन्यांत वाटाघाटी हिंदुस्थानातच पुन्हा चालू होणार अशी बातमी आहे. एकदरीने हे प्रकरण रेंगाळणार ह्यात सशय नाही.

अमेरिकेच्या बाजारांत गडबड

एखाद्या तळ्यांत कोणी दगड टाकला असता त्याच्या भोंवती अनेक वस्तुं पसरत जातात त्याप्रमाणे रोखे, कपऱ्यांचे भाग व माल ह्यांच्या बाजारांत किंमतीमध्ये होणाऱ्या फेरबदलाविषयी भीतिदायक बातमी कोणी सोडून दिली की घाबरटपणाचे परिणाम सर्वत्र दिसू लागतात. किमती उतरणार ह्या भयाने फारसा विचार न करता हातातले रोखे व माल अनेक धंदेवाले विकू लागतात आणि अनिश्चितपणाच्या वातावरणात सरेदी करणारा-पेक्षां विकणाराचीच संख्या अधिक झाल्याने बाजारभाव पडतात मालाच्या व रोख्याच्या किमती उतरणे म्हणजे मदीस बोलावणे पाठवणेच होय. बाजारभावातली घट म्हणजे मालास किंवा देशास मर्यादित होऊन न रहाता ती सर्व व्यापारास व उद्योगांस ग्रासू लागते आणि सबद जगातल्या व्यापारास व उद्योगधंद्यांस तिची झळ त्रास देते. गेल्या आठवड्यात अमेरिकन बाजारात घाबर-टपणाची लाट एकाएकी पसरली आणि रोख्याची व भागांची सरेदी-विक्री विलक्षण मोठ्या प्रमाणावर झाली. हे लोण कोठ-पर्यंत जातं आणि त्याचे दुरगामी अनिष्ट परिणाम कोणास व कसे भोगावे लागतात ह्याविषयी क्षणभर चिंता उत्पन्न झाली. परंतु सुदैवाने ही वावटळ लवकरच शमली आणि अमेरिकन बाजारांत पुन्हा शांतता प्रस्थापित झाली. आज जगांत राजकीय वातावरण प्रक्षुब्ध होऊन गेले आहे आणि युद्धाच्या व आंतरराष्ट्रीय वैमन-स्याच्या ज्वाळा केव्हा भडकतील ह्याचा नियम नाही असे वाटू लागले आहे. आग लागली अशी ओरड कोणी तरी करावी आणि त्या योगाने गर्दी जमून आरडाओरड व्हावी व गोंधळ माजवा, तथापि मुळात विलक्षण असे काहीच घडलेले असू नये, ह्या तऱ्हेचा प्रकार गेल्या आठवड्यात अमेरिकेच्या बाजारात झाला असे तिकडच्या बातम्यावरून दिसते. गडबड विशेष पसरून आर्थिक हानी झाली नाही, ह्याविषयी तूर्त समाधान मानले पाहिजे.

वर्ध्यांची शिक्षण परिषद

महात्मा गांधींच्या अध्यक्षतेखाली वर्षा येथे गेल्या आठवड्यांत शिक्षण परिषद भरली होती, तीमध्ये वक्त्यांनी प्रदर्शित केलेल्या विचाराची माहिती प्रसिद्ध न झाल्याकारणाने तिच्या ठरावांसंबंधाने अभिप्राय देणे कठीण आहे वर्तमानपत्राचे प्रतिनिधी उपस्थित असले म्हणजे मोकळे मनाने चर्चा करण्याचे मार्गीत अडथळा येतो ह्या कल्पनेने परिषद निमंत्रित लोकांस मर्यादित करण्यात आली होती आणि तिचा अत्यंत चोटक वृत्तांत प्रसिद्ध करण्यात आला आहे खर्च झेपत नसल्याने प्राथमिक शिक्षण सार्वत्रिक व सक्तीचे करण्याचे कामी आज प्रगति होत नाही आणि सध्याच्या गतीने चालल्यास शिक्षणाचे ध्येय गाठण्यास अनेक वर्षे लागतील ह्यांत शंका नाही. शिक्षणास लागणारा पैसा वाहेरून पुरवावा लागू नये आणि ते स्वयंपूर्ण व स्वावलंबी व्हावे म्हणजे त्याची प्रगति झपाट्याने होईल ही कल्पना महात्मा गांधींच्या योजनेच्या मुळाशी आहे आणि शिक्षणाच्या प्रश्नाचे जिवाळ्याचे महत्त्व लक्षात घेता ती विचार करण्यासारखी गोष्ट आहे प्राथमिक शिक्षणाचा क्रम सात वर्षांचा असावा, शिक्षणाचे माध्यम मातृभाषा हे असावे आणि उपयुक्त हस्तव्यवसायाशी त्याचा निकट संबंध असावा ही त्यांच्या योजनेची प्रमुख अंगे आहेत. खेडेगांवांत शेतकऱ्यांच्या मुलास शिक्षण घावयाचे ते त्यांच्या परिस्थितीस धरूनच असले पाहिजे आणि कारकुनी पेशाचा छाप त्यावर असता कामा नये, हे निर्विवाद आहे. हस्तव्यवसायाकडे दुर्लक्ष झाल्याकारणाने आमची सर्वच शिक्षणपद्धति सक्षम बनली आहे. तिळा मुळातच व्यावहारिक वळण लागल्यास ती अत्यंत इष्ट अशीच गोष्ट होणार आहे. शाळातले शिक्षण उत्पादक आणि स्वर्चाचे दृष्टीने स्वयंसिद्ध व स्वतंत्र कसे होणार हाच येथे महत्त्वाचा प्रश्न आहे मुलांनी शिकून तयार केलेल्या मालाच्या विक्रीमधून शिक्षणाचा सर्व खर्च भागण्याच्या शक्यतेविषयी शका उत्पन्न होणे साहजिक असून ह्या बाबतीत येणाऱ्या आर्थिक अडचणींचा उल्लेख प्रो. शहा ह्यांनी परिषदेत केल्याचे प्रसिद्ध झाले आहे त्याचा रोख तात्काळ ध्यानात घेण्यासारखा आहे. शिक्षकाचा खर्च हळुहळु शिक्षण-व्यवस्थेतून निघू लागेल अशी सावधगिरीची भाषा ठरावाच्या शेवटी घात-

लेली आहे ती अर्थपूर्ण आहे. शिक्षणयोजनेचा विचार करण्यासाठी कमिटी नेमली आहे, तिच्या रिपोर्टाने ह्या सर्व प्रश्नावर प्रकाश पडेल.

आर्थिक-मंदी व प्रतिकूल हुंडणावळ

लाहोर येथे हिंदुस्थानचे व्हाइसरॉय, लॉर्ड लिनलिथगो, हे गेल्या आठवड्यांत गेले, त्या वेळी तेथील देशी व्यापार मंडळाने लाट साहेबाचे स्वागत करून त्यांस मानपत्र समर्पण केले. मंडळाने आपल्या मानपत्रात हिंदुस्थानच्या विकट आर्थिक परिस्थितीचे वर्णन केले व १८ पेन्सांच्या हुंडणावळीमुळे देशाचे नुकसान होत असल्याविषयी तक्रार केली. साखरेच्या उत्पन्नावरील अंतर्गत पट्टी, रेल्वेच्या मालवहातुकीचे दरांचा देशी मालाचे व्यापारावर होणारा प्रतिकूल परिणाम, इत्यादींचाहि उल्लेख मानपत्रांत करण्यात आला. व्हाइसरॉयानी उत्तर देताना, हिंदी आर्थिक प्रगतीविषयी आशादायक उद्गार काढले व 'देशी व्यापार मंडळा'स ह्या प्रगतीची पुरीशी जाणीव नसल्याचे सूचित केले! आर्थिक मंदीबद्दल १८ पेन्सांच्या हुंडणावळीस जबाबदार धरण्यास सबळ कारण सांगणार नाही, असे ते म्हणाले. हिंदुस्थानातील शेतकऱ्यांचे हिताच्या दृष्टीने १८ पेन्साचा दर हाच योग्य आहे व त्यांत फेरफार करण्याचा सरकारचा विचार नाही, असे त्यांनी स्पष्ट जाहीर केले हिंदी सोन्याच्या निर्गतीचा ओष रोडावला म्हणजे १८ पेन्साची हुंडणावळ उचलून घरणे कठीण जाईल, असे मत सुद्धे ब्रिटिश अर्थशास्त्रज्ञांनी व्यक्त केलेले असतांना सुद्धा, हिंदुस्थान सरकारास ह्या प्रश्नाचा विचार करण्याची हि जल्मी भासत नाही, असे दिसते; कारण, व्हाइसरॉयानी ह्याबाबतची घोषणा असंदिग्ध शब्दात केलेली आहे. शेतीच्या मालाचे बाजारभाव हळुहळु सुधारत असले, तरी इतर देशाचे मानाने हिंदुस्थानातील प्रगति मंद आहे ह्यांत संशय नाही व्हाइसरॉयानी हिंदी आर्थिक प्रगतीविषयी समाधान व्यक्त केले असले व १८ पेन्सांच्या हुंडणावळीची तरफदारी केली असली, तरी त्याचे मत हिंदी जनतेस ग्राह्य होण्याचा अर्थातच संभव नाही.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि.

अधिकृत भांडवल १०,००,०००

खपलेले भांडवल २,२३,९००

विक्रीस काढलेले भांडवल ५,००,०००

वसूल झालेले भांडवल १,११,७४०

सर्व प्रकारचे बँकिंगचे व्यवहार केले जातात. सेव्हिंग खात्यावर चेक्स काढता येतात. या बँकेवरील चेक मुंबईला सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि मार्फत कमिशनशिवाय वसूल केले जातात. बँकेचे नियम, व्याजाचे दर व शेअर-बद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

काकाकुवा मॅन्शन, लक्ष्मीरोड, पुणे २.

M. V. GOKHALE,

मॅनेजर.

धूम्रपान—तंबाखूचा धंदा

तंबाखूची संवय जगातील सर्व राष्ट्रांतल्या लोकांमध्ये सारखीच पसरलेली असून वरच्या व खालच्या सर्व वर्गांमध्ये तिचा प्रसार झालेला आढळतो. हिडुस्थानात चिलमीत, जुड्यात, विड्यात तंबाखू घालून तिचा धूर लोक घेतात आणि खाण्यासाठी व तपाकिरीच्या स्वरूपातहि तिचा उपयोग केला जातो. तंबाखूचे पीक ह्या देशांत शेतकऱ्यांस फायदेशीर होतें आणि विड्याचा धंदा मोठ्या प्रमाणावर चालतो. अलिकडे सिगारेट ओढण्याची संवय जोरानें पसरत चालली आहे आणि सिगार व सिगारेट स्वदेशी कारखान्यांत तयार होऊं लागल्या आहेत तरी त्याचा बहुतेक पुरवठा परदेशांतून होतो. विलायतेमध्ये ह्या धंदा एवढ्या मोठ्या प्रमाणावर चालतो आणि त्याचें संघटन इतकें बळकट आहे कीं त्याच्याशीं स्पर्धा करणें स्वदेशी कारखानदारांस कठीण पडतें.

तयार केलेल्या तंबाखूचा उपयोग ब्रिटिश जनता फार मोठ्या प्रमाणावर करते. तेथें सिगारेट्सचा खप विलक्षण मोठा आहे आणि तो गेल्या दहा वर्षांत दुप्पट वाढला आहे. बारा तेरा कोटि पौंड वजनाची तंबाखू दरवर्षी सिगारेट्सच्या मार्गानें त्या देशांत उपयोगांत आणली जाते आणि इतर स्वरूपातला तिचा उपयोग त्याच्या तिसरा हिस्साहि नसतो. तंबाखू चिलमीत घालून तिचा धूर ओढण्याच्या ऐवजी सिगारेटमधून तो घेणें लोकांस अलीकडे अधिक आवडूं लागले आहे. इंग्लंडमधील स्त्रीवर्गांत तंबाखूची संवय पसरल्यामुळें सिगारेट्सला भागणी वाढत्या प्रमाणात येत आहे सिगारेट्सच्या जाहिरातींचाहि बऱ्याच अंशी ह्या परिणाम आहे असें दिसतें. कित्येक देशांत सिगारसंवरची सरकारी जकात अधिक सोयीची असल्यानें सिगारेटच्यापेक्षां त्याचा खप तेथें ज्यास्त होतो. दर वर्षीं दर माणशीं ९०० ते १,००० सिगारेट्सचा धूर ग्रेट ब्रिटनमध्ये निघतो, असा अंदाज आहे. अमेरिकन राष्ट्रांचा नंबर ह्याच्याखाली लागतो. वीस-पंचवीस कोटि पौंड वजनाची तंबाखू प्रतिवर्षीं इंग्लंडमध्ये बाहेरून जाते.

तंबाखूचा धंदा एकत्रित आणि अत्यंत सघटित आहे हें वर सांगितलेंच आहे. मध्यतरीं कच्च्या तंबाखूचे भाव उतरले होते तेव्हा सिगारेट्स बनवणाऱ्या मंडळ्यांनीं जाहिरातींवर खूप खर्च करून आपल्या मालाचा खप वाढवला आणि ग्रेट ब्रिटनमध्ये आर्थिक मदीं जराशी कमी होताच त्यास चांगला नफा मिळूं लागला. इंपीरिअल टोबॅको आणि केरराज ह्या दोन प्रचंड कारखानदार मंडळ्या आहेत. त्यास १९३२-३३ सालीं एकूण ११ कोटि रुपये निवळ नफा झाला होता. १९३५-३६ मध्ये त्याच्या नफ्याची रकम १५ कोटि रुपयांच्यावर गेली. सिगारेट्स बनवणाऱ्या मोठ्या कंपन्यांनीं उत्पादनाच्या व विक्रीच्या व्यवस्थेचा जम अशा सुंदर रीतीनें बसवला आहे आणि धूम्रपानाची संवय इतकी दृढमूल झाली आहे कीं, कच्ची तंबाखू थोडीशी महागली तरी खप व नफा कमी होण्याची त्यांस भीति वाटण्याचें कारण आहे असें दिसत नाहीं. अलीकडे चिलमीची जागा सिगारेट्स झपाट्यानें पटकावीत असून तंबाखूच्या एकूण खपापैकीं सुमारे तीन-चतुर्थांश खप सिगारेट्स मधल्या तंबाखूचा असतो. वार्षिक उत्पादन सुमारे ४० कोटि रुपयांच्या आत बाहेर असतें. कच्च्या तंबाखूच्या किंमतींवर सिगारेट्सच्या धंद्याची प्रगति अवलंबून राहाणार आहे आणि त्यांच्या जाहिरातींस व खपास अर्थातच स्वाभाविक मर्यादा आहेत. ब्रिटिश

अमेरिकन टोबॅको सिग्युरिटीज ट्रस्ट ह्या प्रचंड मंडळ्या आपला माल सर्व जगातील बाजारांत विकतात. सिगारेट्स ओढण्याची संवय इतक्या झपाट्यानें पसरत आहे कीं, ह्या मंडळ्यांचा धंदा अनेक वर्षे जोरानें चालत राहिल अशीं चिन्हे दिसत आहेत. सुसघटित व प्रथितयश अशा ब्रिटिश व अमेरिकन कारखानदारां कपन्यांनीं सुस्थितीची अपेक्षा करणें वावगें होणार नाहीं असें अनुमान काढण्यास जागा आहे.

NOTICE

TO BUILDING CONTRACTORS

Sealed Item Rate Tenders are invited for the construction of a building for the Primary School of the Progressive Education Society, Poona, Estimated to cost approximately Rs 38,000/- on the site at the Jangh Maharaj Road. Tenders and copies of specifications etc can be had from the office of the Modern High School, Poona, on payment of Rs 5/- per set (which money will not be refunded), between 12 noon and 3 P. M from the 25th to the 30th instant. Plans can be inspected in the office. Tenders should be submitted to the Secretary of the Society by 12 noon on Wednesday the 10th of November 1937, accompanied by earnest money of Rs. 500/-. The Secretary reserves the right to reject any or all the tenders without giving any reasons thereof.

S. R. KANITKAR,

Secretary,

Progressive Education Society, Poona,

Modern High School,

23-10-37,

507 Shanwar, Poona.

धी बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना— ७ सप्टेंबर १९०६]

उभारलेलें भांडवल ... .. रु. २,००,००,०००
 वसूल झालेले भांडवल ... .. रु. १,००,००,०००
 रिझर्व्ह फंड ... .. रु. १,०५,००,०००

मुख्य कचेरी—ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई

शाखा—बुलियन एक्सचेंज (शेअर मेमन स्ट्रीट, मुंबई), वांदे (मुंबईनजीक), मलबार हिल (मुंबई), काळ्यादेवी (मुंबई), अहमदाबाद, अहमदाबाद-स्टेशन शाखा, कलकत्ता, कलकत्ता-चढाचझार, पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत, नागपूर सिटी.

लंडन एजन्ट्स—धी वेस्टमिन्स्टर बँक लिमिटेड.

चालू ठेवीवरील व्याजाचा दर

जानेवारी ते डिसेंबर अखेर दररोजच्या रु. ३०० ते रु. १,००,००० रकमेच्या चालू ठेवीवर शेकड्या ३ टक्का व्याज दिलें जाईल; परंतु एक लाखावरील रकमेच्या चालू ठेवीवर स्पेशल व्याजाची आकारणी केली जाईल. सहामाही अखेर व्याजाचा रकम ५ रु इतकी असल्याशिवाय व्याज दिलें जाणार नाहीं. कायम, थोडक्या मुदतीच्या व सेव्हिंग बँके-कडील ठेवी सुद्धा आन्ही ठेवून घेतो; व त्यावर व्याजाची योग्य आकारणी करतो; विशेष माहिती व नियम चौरे अर्जांनें मागवावेत.

शिवाय ट्रस्टी या नात्यानें इतर जीं कामे करावयाचीं तीं करावीं लागल्यास तीं सुद्धा ही बँक करते. नियमांची माहिती अर्जांनें मागवावी. शिवाय, सर्व प्रकारचे बँकेचे व्यवहार या बँकेभरत केले जातात.

एजन्ट— टी. आर. लालबाणी

औंध संस्थान मध्यवर्ती बँक, लि.

दिघंची (ता. आटपाडी) शाखेचा उद्घाटन समारंभ

तारीख १८ आक्टोबर, १९३७ रोजी औंध संस्थान मध्यवर्ती बँक लि च्या दिघची शाखेचा उद्घाटन समारंभ श्रीमंत राज-कृमार आप्पासाहेब पंत, बी. ए., बार-अॅट लॉ, याचे हस्ते दिघंची येथे बँकेच्या कचेरीत दुपारी ४ वाजता मोठ्या उत्साहाने व थाटाने पार पडला

सदर समारंभास औंध संस्थानातील अधिकारी वर्गापैकी रावव पटवर्धन डी. एस पी, राव. हिवरेकर दत्तरदार, राव. कुंडलकर, राव. एल. बी. कुलकर्णी अॅग्रिकल्चरल अॅडव्हायसर, राव पटवर्धन, मुन्सफ, आटपाडी, राव. कुलकर्णी मामलेदार, ता. आटपाडी, बँकेचे डायरेक्टरांपैकी मे. देवी माधवदास शेटजी, आटपाडी शाखेचे चेअरमन ना. वि. गो. दर्शने व शाखा कमिटीचे सभासद मे बी. आर. वर्तक, बँक मॅनेजर, व्यापारी वर्गापैकी श्री स. भि. शेटे, सरताळे, होनराव, गोडबोले, दिघची शाखेखालील सोसाय-ट्याचे प्रतिनिधी, गावातील सभ्य गृहस्थ व शेतकरी लोक असा सुमारे ४०० चे वर समाज जमला होता.

श्री. बी. आर. वर्तक, बँक मॅनेजर, यांनी आपल्या प्रास्ताविक भाषणात थोडक्यांत बँकेची माहिती देऊन दिघची शाखा उघडण्याचा उद्देश सांगितला. त्याप्रमाणे त्यांनी आटपाडी तालुक्यातील सहकारी चळवळीचा सक्षिप्त आढावा घेऊन त्यांनी सांगितले की, यापेक्षाहि येथे सहकारी चळवळीचा जास्त विस्तार होऊ शकेल दिघची शाखेची ज्या दहा सोसायट्या जोडल्या आहेत त्यांच्या नावांचा त्यांनी निर्देश केला. व्यापा-र्याना व इतराना शाखेपासून कसे फायदे करूव घेता येतील तेहि त्यांनी निवेदन केले. शेवटी शाखेची सर्वांनी सहकार्य करून तिला उर्जितावस्थेस आणणेबद्दल विनंति करून त्यांनी आपले भाषण संपविले

त्यानंतर राव० हिवरेकर दत्तरदार, राव० एल. बी. कुलकर्णी, अॅग्रिकल्चरल अॅडव्हायसर, राव० कुंडलकर, ना. वि. गो. दर्शने व श्री. स. भि. शेटे यांनी भाषणे करून बँकेची उपयुक्तता पटवून दिली. तसेच दिघची शाखेचा दिघची गाव व त्या शेजारील गावे याना फायदा होईल व लोक त्याप्रमाणे तो करून घेतील अशी आशा प्रदर्शित केली

तदनंतर बँकेचे डायरेक्टरांपैकी श्री देवी माधवदास शेटजी यांनी श्रीमंत आप्पासाहेब याना दिघची शाखेचे उद्घाटन करणे-बद्दल विनंति केली. त्याप्रमाणे श्रीमतांनी पूजन करून शाखेचे उद्घाटन केले.

श्रीमंतांचे भाषण

प्रथमतः श्रीमतांनी पाश्चिमात्य राष्ट्रातील बँकिंग पद्धतीची माहिती सागून तिकडे बँकिंगचा प्रसार फार मोठ्या प्रमाणावर झाला आहे, तसा आपलेकडेहि होणे जरूर आहे असे सांगितले आपले संस्थानात बँकिंगचे जाळे पसरवायास पाहिजे संस्थानातील औंध संस्थान मध्यवर्ती बँक, लि ही शेतकरी व इतर व्यापारी वर्गैरे लोकाना उपयोगी पडत आहे तिने आपल्या शाखा तालुकानिहाय काढल्या आहेत. आज आटपाडी तालुक्यात व्यापारांत पुढे असलेल्या दिघची गावी बँकेची नवीन शाखा काढण्याचा योग आला आहे, ही खरोखरच अत्यंत अभिनंदनीय गोष्ट आहे. तरी या शाखेचा सर्वांनी उपयोग करून

घ्यावा असे त्यांनी सुचविले. बँकेचे कर्ज काढल्यानंतर, ते प्रामाणिकपणे फेडण्याचे धोरण सर्वांनी ठेवले पाहिजे. बँक सवलती देईल. मात्र कर्जदारांनी प्रामाणिकपणे कर्जाची फेड करून काटकसराने वागले पाहिजे असे त्यांनी सांगितले दिघची शाखेची सर्वांनी सहकार्य करून शाखेची भरभराट करावी अशी आशा त्यांनी प्रदर्शित केली व दिघची शाखा उघडल्याचे जाहीर करून आपले भाषण संपविले.

नंतर श्री. बा. वा. घमंडे, इन्स्पेक्टर, आटपाडी तालुका यांनी ज्या लोकानी सुरवातीसच शाखेत ठेवी ठेवून सेव्हिग्न खाती उघडली त्यांची नावे जाहीर केली व श्रीमंताचे व पाहुणे मंडळीचे आभार मानले.

शिंदखेडा तालुका सहकारी परिषद

प. खा जिल्हा को. इन्स्टिट्यूटच्या विद्यमाने व शिंदखेडा ता. को सु. युनियन व प. खा. जिल्हा को. खरेदीविक्री संघांच्या मदतीने ता. १५।१०।३७ रोजी "दोंडाईचे" ता. शिंदखेडे येथे शिंदखेडा ता को परिषद मे. आसि. रजिष्ट्रारसो. को. सोसायटीज खानदेश विभाग यांचे अध्यक्षतेखाली भरविण्यात आली. या परिषदेस सुमारे ४० सोसायट्यांचे सभासद व इतर शेतकरी मिळून सुमारे १५० लोक हजर होते. अध्यक्षसाहेबांनी परिषदेस आलेल्या सोसायटी-सभासदांशी व इतर शेतकऱ्यांशी त्यांच्या सोसायट्यांच्या वसुलासंबंधी अडीअडचणी काय आहेत यांचा प्रश्नोत्तररूपाने पांच तास उहापोह करून सर्वांच्या संमतीने त्यांच्या अडचणी दूर करण्यासाठी बरेच ठराव केले व त्याप्रमाणे शक्यतो त्यांची ताबडतोब अमलबजावणी करण्यास सांगितले. सोसायट्यांच्या सभासदांनी आपला सर्व माल दोंडाईचे, घुळे व शिरपूर येथील सहकारी खरेदीविक्रीसंघातर्फे विकण्याचे आश्वासन दिले. दोंडाईचे येथील सहकारी खरेदीविक्री संघाच्या डुकानांत जो सोसायटी-सभासद जास्त माल विकील व दुसऱ्याना विकवा-यास लावील त्याला १० दहा रुपयांचे बक्षीम ठेवले आहे.

सरते शेवटी प. खा जिल्हा को. इन्स्टिट्यूटचे चेअरमन, श्री दामोदरराव गणपतगव पाटील, यांनी परिषदेमध्ये झालेल्या कामाचा थोडक्यांत गोषवारा सांगितला व आपापला माल सर्वांनी सहकारी खरेदीविक्री सभातूनच का विकवा हे सप्रमाण दाखविले

पंढरपूर माध्यमिदिन ब्रह्मवृंद को अर्बन बँक, लि.

(वार्षिक सभा: ३१-१०-३७)

३०-६-३७ अखेर वरील बँकेच्या पटावर १६० सभासद आहेत. ठेवीवरील व्याजाचे दर कमी केले असताहि, ठेवीत थोडीफार वाढच झालेली आहे. थकवाकीचे प्रमाण मागील साल-अखेरस २१.५% होते, ते आता ४३.३% इतके झाले आहे. वसुलीची शक्य ती सटपट मॅनेजिंग बोर्ड करीत आहे. प्रॉ. नोट-वर कर्ज न देण्याचे व ५०० रु. पेक्षा ज्यास्त कर्ज न देण्याचे धोरण बँकेने अंगीकारले आहे. वर्षअखेर बँकेस निवळ नफा ७५९ रु झाला, त्यातून भागीदारांस ४३% दराने डिव्हिडंड देण्याकडे ३१७ रुपयाचा विनियोग करावा, अशी बोर्डाची शिफारस आहे. धान्याचे व सोन्या-चादीचे तारणावर कर्ज देण्यास बँक लवकरच प्रारंभ करणार आहे. म्हणजे मग तिच्या व्यवहारांत व उत्पन्नात वाढ होण्यास सहाय्य होईल.

नांदगांव-येवला तालुका को-ऑपरेटिव्ह सुपरवायझिंग युनिअन लि. नांदगांव, जि० नाशिक

सहकारी चळवळींतील पुढारी आमदार बी. एस. हीरे, बी. ए. एल. एल. बी., एम. एल. ए, मालेगांव याची प्रातिक असेंब्लीमध्ये निवडणूक होऊन, पार्लमेंटरी सेक्रेटरी होण्याचा जो त्यांना बहुमान मिळाला त्याप्रीत्यर्थ नांदगांव व येवला तालुक्यांतील सर्व शेतकी व सहकारी सोसायट्या व को. सु. युनीअन यांचे तर्फे ता. १०-९-३७ रोजी त्यांना पानसुपारी व मानपत्र अर्पण करण्याचा समारंभ आमदार गंभीरराव अवचितराव चव्हाण एम. एल. ए. याचे अध्यक्षतेखाली मोठ्या थाटाने करण्यात आला.

श्रीयुत बी. व्ही. हाळवे, सिनीयर इन्स्पेक्टर, मुंबई प्रॉ. को. बॅ. लि. मालेगांव विभाग याची धुळे भागांत बदली झाल्यानं त्या प्रीत्यर्थ त्यांना नांदगांव व येवला तालुक्यांतील सर्व सहकारी संस्था व युनीअन याचे तर्फे ता. १०-९-३७ रोजी पानसुपारी करण्यात आली.

सालावाद्प्रमाणे नांदगाव येवला तालुका को. सुपरवायझिंग युनीअनची वार्षिक साधारण सभा ता. १०/९/३७ रोजी श्रीयुत निळकंठराव माधवराव पवार मालेगाव, याचे अध्यक्षतेखाली युनीअनने स्वीकारलेल्या नवीन सुधारलेले पोटनियमपत्रक एफ. एफ. च्या नियमास अनुसरून भरली. सभेमध्ये सालावलेल्या सोसायट्याची व त्यांतहि येवले तालुक्यांतील सोसायट्यांची असलेली दुःस्थिति याबद्दल चर्चा करण्यात आली.

प. खानदेश को. इन्स्टिट्यूट, धुळे

वरील इन्स्टिट्यूटचे ५ व्यक्ती व ३४२ संस्था मिळून ३४७ सभासद आहेत. अहवालाचे साली इन्स्टिट्यूटच्या कार्यक्षेत्रांत २७ सहकारी संस्था नव्याने रजिस्टर झाल्या व जुन्यांपैकी एक कमी झाली. अहवालाचे वर्षी सोसायट्यांना धर्मादाय देणगीप्रीत्यर्थ २,२७२ रु ९ आ. मंजूर करण्यात आले. सेक्रेटरीचे शिक्षण वर्ग, पंच कमिटीचे शिक्षण वर्ग, सार्थी व सदीप व्याख्याने, परिषदा, इत्यादींचे द्वारा इन्स्टिट्यूटने सहकाराचा प्रचार केला. संस्थेचे चेअरमन, श्री. दामोदरराव गणपतराव पाटील, ह्यांच्या परिश्रमाचा ऑडिटरीनी आपल्या टिपणात उल्लेख केला आहे

प. खानदेश जिल्हा को-इन्स्टिट्यूट, धुळे

प. सा. जिल्हा को इन्स्टिट्यूटची वार्षिक साधारण सभा ता. १७-१०-३७ रोजी श्री दामोदरराव गणपतराव पाटील याचे अध्यक्षतेखाली भरून सन १९३७-३८ सालाकरिता सालीलप्रमाणे चेअरमन, व्हा. चेअरमन व ऑन. सेक्रेटरी बहुमताने निवडून आले सभेस सुमारे ३०० लोक हजर होते.

श्री एम. टी मोरे बॅरिस्टर, चेअरमन

श्री. गजाराम राधो पाटील, व्हा. चेअरमन

श्री. पुंडलीकराव माधवराव पाटील, ऑन. सेक्रेटरी

सटाणा उत्तर भाग को. क्रे. सोसायटी लि.

वरील सोसायटीची वार्षिक सभा ता. २२-९-३७ रोजी श्री. रशिवराम अजबा पाटील ह्याचे अध्यक्षतेखाली भरली होती. "यंदा हंगाम चांगला आहे, म्हणून वसुलाची विशेष सटपट करून सोसायटी वरच्या वर्गांत आणण्याचा प्रयत्न करावा व थकबाकी कमी करावी" असा अध्यक्षाने सभासदांस उपदेश केला.

"DAWN'S MENSORIUM" makes 6% addition to the monthly income of the family. Prospectus sent free on application. General Manager, "The Dawn of India Life Insurance Company Limited, POONA."

आपले पैसे खर्च झाल्याचा योग्य मोबदला

मिठाई शास्त्रज्ञ तुळजाराम मोदी यांचे देशी बनारसी साखरेच्या मिठाईचे दुकान रत्नागिरीच्या हपूस आंब्याची शक्तिवर्धक आंबा बफी

आगाळ ऑर्डर दिल्यास हजारों रुपयांची मिठाई पुरवू शकू तुळजाराम मोदी, मुख्य कारखाना, मोती चौक, सातारा

FOR SAFETY, ECONOMY AND DURABILITY Consult

V. G. & Sons ELECTRICAL and RADIO ENGINEERS AND LICENSED ELECTRICAL CONTRACTORS Laxmi Road, Ganapati Chowk, POONA.

स्त्रियांचा आजार

म्हणजे मुख्यत. विटाळदोष आणि गर्भाशयांत विचाड होणे होय आमचे औषध आर्डोमिक्स (आतंघदोषारि) एका निष्णात स्त्रीरोग-चिकित्सकाचे पाठावहन तयार केलेले असून ५० वर्षांच्या अनुभवाने स्त्रियांच्या सर्व गुण रोगांवर अग्रतिम गुणदायक ठरलेले आहे. धुपणी, विटाळ नसणे, थोडा अथवा कष्टदायक होणे, ओटीपोटांत कळा मारणे, अकाली गर्भपान, ज्वर, कडकी, डोकें दुखणे, शौचास साफ न होणे इत्यादि विटाळदोष नाहीसे करून गर्भाशय निरोगी करण्याचा दृढसास गुण या आर्डोमिक्समध्ये असल्यामुळे वैद्य व डॉक्टर मोठ्या प्रमाणावर वापरीत आहेत गुणांमध्ये याची बरोबरी बाजारातील इतर औषधे करू शकत नाहीत. किंमत बाटलीस रु २ ट. स १२ आणि निराळा एकदम तीन बाटल्या मागाविणारास टपालसर्च माफ.

हिंदुस्थान, ब्रह्मदेश, व सिलोनसाठी मुख्य विक्रेते:—

धी इंडो फॉरिन एजन्सीज. (डिपार्टमेंट नं. ६)

२५५/७ पेंडसे चाक, सदाशिव पेठ, पुणे शहर

निवडक बाजारमाव

बँक रेट (२० नोव्हेंबर, १९३५ पासून) ३%

सरकारी कर्जरोखे

५% करमाफ लोन (१९२५-५५) ...	१२०-६
५% (१९३९-४४) लोन ...	१०५-७
४% १९२३ ...	१०८-४
३ ३/४% विनमुदत ...	९८-३
३ ३/४% १९२७-५० ...	१०६-६
२ ३/४% १९२८-५२ ...	१००-३

निमसरकारी रोखे

४% पोर्ट ट्रस्ट (विगर गॅरंटी व लांब मुदत) ...	१०९-८
४% मुबई न्युनिसिपल (लांब मुदत) ..	१०९-०
४% मुबई सिटी इन्फ्रस्ट्रक्चर ट्रस्ट बॉन्ड (७० वर्षे मुदत) ...	१०९-०
४% मॅसूर कर्ज (१९५३-६३) ...	११२-०
५% मॅसूर कर्ज (१९५५) ...	१२३-०

मंडळ्यांचे भाग

(कसातील पहिला आकडा भागाची दर्शनी किंमत, दुसरा आकडा वचल शालेलें भांडवल व कसानतरचा आकडा वार्षिक डिव्हिडंड दर्शवितो.)

बँका

बँक ऑफ इंडिया (१००-५०) १०% ...	१४२-४
बँक ऑफ बरोडा (१००-५०) १०% ...	११८-३२
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५०-२५) ६% ...	३०-६
इंपीरिअल बँक (५०) १२% ...	१५५-८
वॉचि प्रॉ. को. बँक (५०) ५% ...	५९-०
रिसर्व्ह बँक (१००) ३ ३/४% ...	१२४-४

रेल्वेज

दोंड-चारामती (१००) ४ ३/४% ...	१०४-४
पाचोरा-जामनेर (१००) ४ ३/४% ...	९४-०
अहमदाबाद प्रांतज (५००) १०% व ६ रु. ४ आ. बोनस ...	१५०-०
तापी व्हॅली (५००) ७ ३/४% ...	७६५-०

वीज

बाँचे ट्रॅन्चे ऑर्डि (५०) १३% ...	१३०-१०
कराची (१००) ९% ...	२७१-४
पुणे इलेक्ट्रिक (१००) ९% ...	२१६-४
दादा पॉवर ऑर्डि. (१०००) ५ ३/४% ...	१४६-७
आंध्र व्हॅली ऑर्डि (१०००) ७ ३/४% ...	१५९-०

इतर

बेलापूर श्रुगर (५०) ८ रु. ...	१९२-८
इन्फ्रस्ट्रक्चर ट्रस्ट (१००-५०) २ रु. ...	५०-८
शिंद्या स्टीम (१५) १ रु. ...	२७-१४
न्यू इंडिया विमा (७५-१५) १ रु. ४ आ. ...	४२-८
ओरिएंटल विमा (२००) १२५ रु. ७५ रु. बोनस ...	४००-०
दादा आयर्न प. प्रे (१५०) ६% ...	२०१-४
दादा आयर्न डु. प्रे (२००) १५ रु. २ आ. ...	१६६-१२
दादा आयर्न ऑर्डि (७५) १० रु. ...	३४७-८
दादा आयर्न डिफंड (३०) ३६ रु. ३ आ. ६ पै ...	१५८-०

सोन-चांदी-साखर

सोन (मिंट) प्रत्येक तोळ्यास ...	३४-१२
चांदी (मिंट) प्रत्येक १०० तोळ्यास ...	५०-१५
साखर जावा (तयार) प्रत्येक इन्ड्रेडवेटास ...	१५-५
केसर प्रत्येक मणालास ...	११-२
सरसू प्रत्येक मणालास ...	३३-३

K. K. & Co.

Photographic Dealers
POONA.

The Co-operators' Book Depot.

9, BAKEHOUSE LANE,
FORT, BOMBAY.

The Only Book Depot of its Kind in India.

Specialising in

Books on Economics, Co-operation, Banking and Finance, Accountancy and Auditing, Commerce, Business Organisation, Rural Reconstruction and allied Subjects

Books on all Subjects and of all Publishers in India, England and America are readily supplied at the published Prices

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price

गव्हाचे पोहे

(REGD) (BLOSSOM) (REGD.)

कित्येकांना गहू साण्याची इच्छा असते. पण प्रकृतीमुळे अगर हवामानामुळे सोसत नाही. अशा लोकांना हे गव्हाचे पोहे चांगले मानवतात. विशेषतः लहान मुलांना सकाळचे किंवा मधल्या वेळेचे खाणे म्हणून गव्हाचा उपयोग हितकारी ठरतो.

ह्या पोह्यांचा तिसट व गोड चिवडा होतो. तसेच हे दद्या-दुधांतून खाता येतात.

७५३ सदाशिव
पुणे २भास्कर पांडुरंग सहजबुद्धे
कारखानदार

औंध स्टेट सेंट्रल बँक लिमिटेड. औंध.

(स्थापना-८ आक्टोबर १९३२)

हेड ऑफिस-औंध (सातारा)

शाखा-आडपाही, कुडल, गुणदाळ, विचूद स्टेशन व दिघची
चारुं ठेवीवर शेंकडा दीड टको व्याज दिलें जातें. सेविंगज
ठेवीवर चेक स्वीकारून शेंकडा अडीच टके व्याज दिलें जातें.
आम्ही मुदतीच्या ठेवीही स्वीकारतो. व्याजाचे दराबद्दल चौकशी
करावी.

कर्जे-सोनें, चांदी, माल, सरकारी कर्जरोखे वगैरेचे तारणावर
कर्जे दिली जातात

चेक, हुंड्या, ड्राफ्ट वगैरे वसूल करून दिले जातात.

शेअर खरेदीबद्दल व इतर माहितीबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी

B. R. Vartak

मॅनेजर.

न्यू इंडिया अशुअरन्स कं. लि. मुंबई

(सर्व तऱ्हेचे विमा काम करणारी हिंदुस्थानातील
सर्वांत मोठी कंपनी.)

आयुर्विमा उतरणारा मनुष्य मुख्यत सालील तीन गोष्टींकडे
लक्ष देतो:-

(१) कंपनीचे स्थैर्य (२) उत्तम व्यवस्था

(३) पॉलिसीमधील अटी व बोनस वाटण्याची पात्रता

"न्यू इंडिया" ह्या तीनही बाबतींत पूर्ण समाधान देईल

प्रोस्पेक्टस मागवा अगर समक्ष भेटा आणि खात्री करून घ्या.

श्री डी. के. जोगळेकर, सी. ए.

ऑर्गनायझर ऑफ एजन्सीज,

टिळक रोड, पुणे (२)

**RELIABLE STENOGRAPHERS
AND TYPISTS**

ON TEMPORARY & PERMANENT CONTRACTS.

Apply—**MARATHI KENDRA,**

10 BUDHWAR, POONA 2

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, Bruce Street,
Bombay

716 Sadashiv Peth,
Poona City

पायोनियर डाइंग हाऊस, पुणे,

रंगीत कापडाचे व चिटाचे व्यापारी.

एरोप्राफ मिटिंग, सडीकाम, पक्क्या रंगाचे छापकामाचा व
रंगविण्याचा कारखाना.

भिकारदास मारुतीरोड, 'दातेवाडी' ६२५ सदाशिव पेठ

SALVADRI INS. CO.

— NASHIK —

BEST TO CHOOSE & TO REPRESENT

WANTED WORKERS OF EITHER SEX
Particulars by post or in person

नागपूर प्रीमिअर को-ऑपरेटिव्ह

हाउसिंग सोसायटी, लिमिटेड.

टिळक पुतळयाजवळ, नागपूर सिटी

	रुपये
अधिकृत भांडवल	१,००,०००
जमा असलेले भांडवल	८४,४००
रिझर्व्ह फंड	४,८२३
इतर फंड	१,४०४
मुदतबंद ठेवी	१,९१,५१३
सेविंगज बँक ठेवी	७,९५९
मॅबराकडून येणें असलेलें कर्ज	२,८०,५८६
सरकारी रोखे व तत्समान रोख्यात	

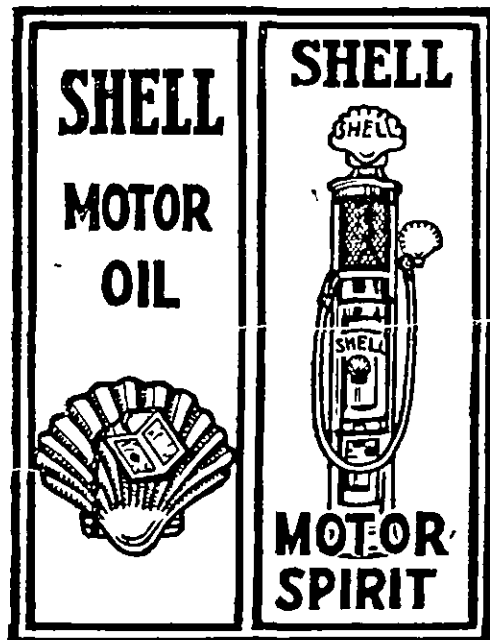
गुतविलेली एकूण रक्कम ४१,५९९
सोसायटी जास्त कमी मुदतीच्या ठेवी स्वीकारते
ठेवीची रक्कम पूर्ण सुरक्षित. शेअर्स विकत मिळतात.
आतापर्यंत डिव्हिडंड पांच टक्क्याहून केव्हांही कमी दिलें
गेलें नाहीं. सोसायटी आपल्या मॅबराना त्याच्या घराचे
तारणावर कर्ज देते.

सोसायटीसंबंधीच्या पूर्ण माहितीसाठीं पत्र-
व्यवहार करा-अगर समक्ष भेटा.

जॉइंट ऑनररी सेक्रेटरीज

R. B. Jog & Sons

Deoan Gymkhana, Poona 4

Big Stock of Shell Oils & Greases. Motor Wash-
ing & Cleaning. Motor Oiling & Greasing. Moderate
Charges.

CONFIDENCE

is a worth-while asset in business building
The success that has attained Hindusthan's
efforts to serve the public has its origin in
public confidence, its

YEARS OF

Efficient Management, Fair Dealings,
Prompt Settlement of Claims, Liberal
Terms, Enterprize, Judicious Reserves,
Sound Investments, Huge Assets and
Useful Service

HAS CREATED

PUBLIC CONFIDENCE

The following figures will convince you :

NEW BUSINESS

Last year 1936-37

Exceeds

2 CRORES & 82 LAKHS

BONUS

PER THOUSAND PER YEAR

On Endowment Rs 23 | On Whole Life Rs. 20

HINDUSTHAN

Co-operative Insurance Society, Ltd.

(ESTD 1907)

Branches Bombay, Madras, Delhi, Patna, Lahore,
Lucknow, Dacca

Office throughout India & the East

S. C. MAJUMDAR,
MANAGER Bombay Branch.

POONA OFFICE — 180, Budhwar Peth.

स्पेशल स्टमक ट्रीटमेंट
पांढरें-सत्त्व किंमत १ रु.

मलशुद्धी टॅबलेट्स किं ८ आ.

या दोन औषधांच्या मदतीने पोटातील सर्व विकार सात्रोने
बरे करता येतात अपचन, आम्लपित्त, पोटदुखी, पोट फुगणे,
कर्पट डेंकर येणे, छातीतील जळजळणे, भोवळ वाटणे
अन्नावरची इच्छा नष्ट होणे, झोप समाधानकारक न येणे वगैरे
विकारावर हा इलाज रामबाण गणला गेला आहे

डॉ. बी. आर. गुणे
पुणे २.

दि साऊंड बँकिंग कॉर्पोरेशन लि.

[स्थापना सन १९३५]

९३।१ लक्ष्मीरोड, पुणे शहर

कामाची वेळ.—

दररोज सकाळीं १० ते ३, शनिवारी १० ते १

चाळ ठेवी द सा. द शें. २ टक्के व्याजाने स्वीकारल्या
जातात.

सेविंग बँक ठेवीवर द सा. द शें. ३ टक्के व्याज
दिले जाते

मुदतीच्या ठेवी ३ महिन्यांपासून ३ वर्षेपर्यंत स्वीकारल्या
जातात व्याजाचे दरांबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

कर्ज: सोने, चांदी, सरकारी रोखे, वगैरे तारणावर रकमा दिल्या
जातात.

मॅनेजिंग एजंट्स.

दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनी, लिमिटेड.

रे पेपर मिल, मुंबवा, पुणे. पदमजी पेपर मिल, मुंबई.

पूर्वी आम्हांस लागणारा सर्व कागद आम्ही आपल्या देशांतच तयार करित होतो, आणि
महाराष्ट्रातील कागदाचा धडा सुप्रसिद्ध होता.

सध्यांच्या यांत्रिक युगांत, कागदाचे प्रकार आणि त्यांस असलेली मागणी विलक्षण वाढली असतां
आम्ही पूर्ण स्वदेशी कागदच कां वापरू नये आणि आम्हांस सर्व स्वदेशी कागद कां पुरवतां येऊं नये!

ह्या प्रश्नांस, दि डेक्कन पेपर मिल्स कंपनीने, अनेक प्रकारांचा व प्रतींचा कागद आपल्या
कार्यक्षम कारखान्यांत तयार करून समाधानकारक उत्तर दिले आहे.

तुम्हांस कसलाहि कागद पाहिजे असो, त्यासंबंधाने खालील पत्त्यावर

चौकशी करून तो कागद घ्या.

८१५-१६ भवानी पेठ, पुणे.

अहमदाबाद हाऊस, बॅलर्ड एस्टेट, मुंबई.